Nr 775

av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl.
om en överyn av riktlinjerna för fastighetsregistrets överförande till data.

Det svenska fastighetsbeståndet betecknas och registreras enligt två skilda system, varom bestämmelser finns i jordregisterförordningen 1908 och de nu delvis upphävda förordningarna om fastighetsregister för stad 1917. Jordregister tillämpas huvudsakligen på landsbygdsförhållanden. Beteckningssystemet bygger här på den i jordeboken redovisade mycket gamla indelningen i socknar, hemman och s. k. jordebokslägenheter. I en fastighets fullständiga beteckning enligt jordregisterförordningen ingår län, socken, by- eller gårdsnamn, hemmansnummer samt ytterligare ett nummer för att ange del inom hemman, t. ex Bringsarve 1: 19 i Ardre socken, Gotlands län. Inom område med fastighetsregister enligt stadsreglerna (stadsregister) betecknas fastigheter med kvartersnamn och tomtnummer, t. ex. Alen nr 5 i Visby, och med stadsägonummer där tomtindelning ej genomförts, t. ex. stadsägan nr 28 i Visby.

I samband med arbetet på en ny fastighetsbildningslag konstaterades att brister förelåg i metoderna för fastighetsregistrering. En särskild utredning tillsattes, vilken 1966 framlade förslag till omfattande reformering av fastighetsregistreringen i landet (SOU 1966: 63). Riksdagen beslutade 1968 om en reform i huvudsak enligt de av utredningen framförda förslagen (prop. 1968: 1 bil. 4 p. A 12; SU 2; 3LU 5; rskr 80). Riksdagsbeslutet innebar bl. a. att ett enhetligt beteckningssystem skall införas och att kommun skall vara registerområde. Genom reformen upphör således socknarna att utgöra grund för fastighetsindelningen.

Reformeringen av fastighetsbeteckningarna sorterar närmast under lantmäteristyrelsen. Centralnämnden för fastighetsdata skall dock utföra det datatekniska arbetet vid genomförandet av beteckningsreformen. Förslag till traktindelning enligt registeruppläggningskungörelsen inom de olika kommunerna upprättas av registerförarna. Med undantag för några försöksområden har ännu inte några förslag varit utställda för granskning eller fastställts av lantmäteristyrelsen.

Enligt upprättat förslag för Gotland skall socknarna utgöra trakter. Detta innebär att samtliga fastigheter får byta namn så att t. ex. Bringsarve 1: 19 i Ardre socken ändras till Ardre 4: 19 i Gotlands kommun. Man ersätter således gårdsnamnet med ett nummer och sockennamnet blir traktnamn.

Att behålla gårdsnamnen som traktnamn på Gotland skulle innebära vissa nackdelar. Samma gårdsnamn förekommer inom flera socknar och många namnändringar skulle bli nödvändiga för att eliminera de beteckningskollisioner som uppkommer när sockenindelningen slopas och kommunen blir registerområde. Trakterna skulle också bli små och namnen inte lika lokaliserande för folk i allmänhet som sockennamnen.

Emellertid innebär valet av socknarna som trakter betydande nackdelar i andra avseenden. Genom att gårdsnamnen efter reformen inte kommer med i köpehandlingar, lagfartsbevis, inteckningar, brandförsäkringar, fastighetstaxering och åtskilliga andra offentliga och enskilda handlingar kommer det allmänna bruket av dem att så småningom dö ut. Detta är en förlust inte bara för fastighetsägarna utan också för hela den gotländska kulturella miljön. Vikingatidens sjöfarande handelsmän var ofta gårdsägare på den gotländska landsbygden och många gårdsnamn härstammar från denna tid. I det glest bebyggda gotländska landskapet utgör de karaktäristiska gårdarna hållpunkter med traditionsrika namn, som också fyller en praktisk funktion. De är lokaliserande inom begränsade avsnitt av kommunen.

Det är en betänklig väg vid rationalisering av statliga och kommunala verksamheter att ersätta begrepp som ännu brukas och uppskattas med nummer. Om man alltför hårt driver sådana linjer i framtida rationaliseringsverksamheter kan i det långa loppet själva språkets variationsrikedom successivt gå förlorad. Man bör därför tillvarata alla möjligheter att bevara gårdsnamnen i landet. De är en väsentlig del av språkets begrepp, och inte minst de gotländska är ofta originella och ålderdomligt välklingande. Förslaget att gå över till enbart sockennamn och nummer i stället för gårdsnamn anses av många på Gotland vara beklagligt.

Bakom beslutet att låta kommun utgöra registerområde låg den primärkommunala indelningens stora betydelse inom all administration och förvaltning samt inom samhällsplanering m. m. Gotland intar emellertid då det gäller den kommunala indelningen en särställning därigenom att hela länet utgör endast en kommun och en speciell kommunangivelse skulle därför inte behövas för Gotland. Det skulle därför vara möjligt att bibebålla socknarna som registerområden och ge gårdsnamnen karaktär av traktnamn och således låta dem behålla samma officiella ställning som hittills. Ett sådant undantag för Gotland skulle inte innebära några större svårigheter för den på ADB baserade registerhanteringen. Visby registerområde borde också utgöra registerområde efter reformen. Därigenom finge namnet Visby även i fortsättningen stå för en officiellt avgränsad yta på Gotland. Beteckningsreform inom Visby enligt registeruppläggningskungörelsen torde dock — liksom i andra stadsregisterområden — bli nödvändig.

Ett undantag varigenom nuvarande socknar och Visby finge utgöra registerområden i det nya fastighetsregistret för Gotland är tekniskt väl

genomförbart. Vissa problem komme dock att uppstå inom administration och förvaltning. En fullständig redovisning av dessa svårigheter låter sig knappast göras. Å andra sidan medför en omdöpning av samtliga fastigheter på Gotland betydande problem för statliga, kommunala och enskilda organ och för enskilda personer. Det är inte troligt att de positiva rationaliseringseffekterna av en övergång till kommunen som registerområde uppväger kostnaderna och de negativa effekterna. Det mycket komplicerade arbetet med fastighetsregisterreformen underlättas något genom att en del av beteckningsreformen utgår.

Med stöd av vad som anförts hemställes

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av riktlinjerna för fastighetsregistrets överförande till data syftande till att nuvarande socknar på Gotland samt Visby må utgöra registerområden, därigenom möjliggörande att de gotländska gårdsnamnen hålles vid hävd.

Stockholm den 25 januari 1972

TORSTEN GUSTAFSSON (c)
i Stenkyrka

ERIK TOBÉ (fp)

LARS SCHÖTT (m)

GEORG PETTERSSON (s)
i Visby

Kartong: S. 10. Not tillkommer